

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Sectio Secvnda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

bryonis, Sole vix in ipso vitæ limine salutato, *pergit ad tenebras, & obliuione delebitur nomen eius.* Deinde frustra venit, qui inter tot opes & naturæ commoda hominibus à Deo comparata (quid enim non hominis causâ creatum est?) nullâ re fruitur, sed miseriis atque egestate contabescit. Itaque instar abortiui *non cognouit*, id est, non est expertus, *distantiam boni & mali.* Hoc enim abortiuo deterior, quòd huic nullam adfert molestiam hæc rerum ignoratio; at auarus peruerso de rebus iudicio tormentum sibi accersit, cùm præsidia salutis sibi vertat in ruinam. Vnum est in quo potior eius conditio quàm abortiui videtur, quia diuturnior illi vita contingit. Sed occurrit iterum Ecclesiastes: *Etiam si duobus millibus annis vixerit, nōne ad vnum locum properant omnia?* Nōne omnibus eadem sepulchri fors est, & vitæ finis? Quænam igitur ætas ista longa est, aut quid omnino hoc ipsum diu, in quo est aliquid extremum? quod cùm venerit, pro nihilo habendum est quod præteriit. O miserum igitur, qui naturæ communis exul, frustra in hanc vitam ingressus ostenditur! Sed nondum finis malorum: neque enim auarus naturam tantum suo fine frustratur, sed etiam, vt mox innuit Ecclesiastes, grauissimè peccat contra finem politicum, & instituta Rerum publicarum.

SECTIO SECVNDA.

ECCLESIASTES.

VERS. 7. Omnis labor hominis in ore eius: sed anima eius non implebitur.

METRI-

HEV! pudende vermis orci,
Turpis verna opulentia,
Cui labores in labore,
Nec quidquam ulterius sapit,
Quique perugilis draconis
Instar quæstibus incubas,
Nec famelico minutum
Vestigal stomacho apparas,
Fascinata cæca mentis
Tandem discute nubila.
Quid labores aucupantur,
Queis se turba Promethei
Maceratque, conficitque,
Sive nox astra recluserit,
Sive Eous euocarit
Phœbi purpureum iubar?
Huc labor desudat omnis
Torquens Iapethi genus,
Vt famelico tributum
Ventre sufficiant manus.
Hoc perenni fonte in orbe
Artes mille scaturiunt,
Ingenlque mille partus
Naturæ accumulans decus.
Quidquid admiratur orbis
E ventris vacui penus est.
Vt cerebro nata Pallas
Ictu Lemniaco exsilit;
Sic caput queis intumescit
Pregnans fœtibus ingens,

Tt 3

His

His orexis atque egestas
 Præstò est Juno puerpera.
 Psittaco quis expediuit
 Suadâ Xaïpæ disertius?
 Concauumque murmur egit
 Coruum in verba resolvere?
 Perspicax Magister artis
 Venter, quem stimulat fames.
 Hic & institoris alnum,
 Gazis Antipodum imminens,
 Per furentis Amphitrites
 Mittit fluctuagos sinus:
 Hic & imperat colonis
 Terram findere sarculo,
 Et repertæ consecrare
 Callosas Cereri manus.
 Quidquid artis è Sophorum
 Fæto pectore prodit,
 Aut fabrilis officinæ
 Rector Mulciber extudit,
 Dentientis cudit oris
 Importuna necessitas.
 Oris obsequendo iussis
 Omnis conteritur labor.
 Ast auari cordis amplam
 Vis implere voraginem?
 Antè Auernales lacunas
 Vno fonte repleueris,
 Tethyosque undante fluctu
 Lunæ concaua sparseris.
 Si medelam vis hianti
 Aptam sumere gurgiti:

*Nil paratis adde gazis,
Sed refringe cupidinem.*

PROSA EXEGESIS.

PRAECEDENTI Sectione docuit Ecclesiastes, auarum aut à naturæ scopo aberrare, aut certè naturæ finem legesque subuertere: nunc autem eundem docet contra finem politicum legesque Reip. venire. Quid enim aliud propositum est Rerumpublicarum conditoribus, dum ciues suos variis artibus ac laboribus exercent, quàm ne quis inopiâ laboret? Atqui omnis auari labor cò tendit, non vt egestati subueniat, sed vt ea congerat, quæ congesta labores multiplicant. In Deuteronomio præcipit Moyse Israelitis: *Omnino indigens & mendicus non erit inter vos, vt benedicat tibi Dominus Deus tuus.* non quòd existimet, priuatos vñquam pauperes defuturos (cùm illi vel maximè nobis adstruant diuinam in rebus humanis prouidentiam) sed, vt ait Vatablus, quòd vetet otiosam publicorum mendicorum turbam, quibus ita occurrunt benè institutæ Respublicæ, vt eos aut opificiorum delectu, aut necessario labore subsidium egestati quærere compellant. Nec mendicis tantum ea lex fuit apud Ægyptios, sed quiuis etiam ingenuus apud certum Magistratum profiteri cogeatur, quo se artificio tueretur. Quid Laërtem commemorem rusticari adfuetum? quid Vlysem arte fabili celebrem? quid Achillem heroem à Ioue tertium, rei culinariæ peritum? quid primos Reip. Romanæ Principes, qui ab aratro ad Consulatum accersebantur? Nónne sterile Pupinæ solum versabant, vastissimasque glebas plurimo cum sudore dissipabant? Imò verò quos pericula Reip. Imperatores asserebant, angustia rei familiaris bubul-

Deut. 15.
Mendicis
otiosorum
è Repub.
eliminator.

Opificia cur
in Rempub.
inducta.

Cælius
Rhodigin.
li. 18. c. 37.

Aelianus
lib. 3. Var.
histor. c. 5.

Val. Max.
lib. 4. c. 4.

bubulcos fieri cogeant. Atilium verò, qui ad eum accersendum à Senatu missi erant ad Imperium populi Romani suscipiendum, semina spargentem viderunt. Sed illæ rustico opere attritæ manus salutem publicam stabilierunt; quæque modò arantium bouum iugum rexerant, triumphalis currus habenas retinuerunt: nec fuit illis rubori, eburneo scipione deposito, agrestem stiuam aratri repetere. vt nihil iam mirer, illustrissimæ profapiæ viros in Germaniâ hoc inter familiæ suæ prisca instituta venerari, quòd suum quisque opificium aut artem calleat.

*Opificia ad
honestam vi-
tam subsidia
sunt com-
parata.*

Sed hæc honestæ paupertatis amœnitas longius, quàm par est, prouexit orationem meam: redeo igitur in viam, tantumque assero, hoc & naturâ duce, & Rerum publicarum legibus atque institutis introductum, vt omnis huius vitæ labor, artesque omnes, atque industria egestati subueniant, & ad honestam vitæ subsidia conferantur. Eiusmodi enim vitæ præsidia sapientissimi homines comparanda censuerunt, quæ extra fortunæ aleam essent constituta; & eiusmodi horrea in animis nostris exstruenda, quæ nunquam possent exhaustiri. Vnde sententia illa Neronis, quamuis pudendi auctoris, ab omnibus celebratur, quâ liberales artes solatium esse censebat humani infortunij. Cum enim prædictum illi esset aliquando à Mathematicis, fore vt quandoque destitueretur à suis, respondit: *Τὸ πᾶν γὰρ ἐστὶν ἄνθρωπος*: *Omnis terra alit artem*, quò magis indulgendum sibi aiebat citharisticæ studium, ac illud sibi quidem Principi gratum, priuato autem necessarium. Porro huic Sapientum sententiæ conformis est ipsa ratio lumenque naturæ, quæ semper in paupertate subsidium ab industriâ quæsiuit,

*Sueton. in
Nerone,
c. 40.*

*Manilius
li. 1. Astro-
nom.*

Et labor ingenium miseris dedit, & sua quemque

Ad-

Aduigilare sibi docuit fortuna premendo.

Quis autem ingenij fructus emerfit premente & obstricante fortunâ?

Tum varia venere artes. Labor omnia vincit

Improbis, & duris Urgens in rebus egestas.

Virgil. B. 1.
Georgi-
con.

Meritò igitur huc respiciens Ecclesiastes, de artibus, industriis laboribusque hominum vniuersè pronuntiat, *Omnis labor hominis in ore eius*, ut nimirum vitæ subsidia conquirit. Sed auarus naturæ communis expers, & ab institutis vitæ ciuilibus alienus, alium sibi laboris ac sollicitudinis suæ scopum præfigit, nimirum ut bonis vndecumque per fas & nefas congestis infinitam auaritiæ voraginem expleat. O frustra! *Anima eius non implebitur*. non sterilis aut infructuosi laboris, sed insatiabilis vitio cupiditatis: neque quòd nimis parca sit nouercae fortunæ manus, sed quòd nimis impudens sit in concipiendis votis humana procacitas. Verè dixit Poëta,

Auarus
labore ad
finem per-
uersum ab-
utitur.

Fortuna multis dat nimis, satis nulli.

Martialis
li. 12. Ep. 10.

Si naturæ necessitate cupiditatem circumscripserimus, negotij nihil erit animum placare. Quantumcumque erit, satis erit, si quidquid deerit, à nobis potius quàm à fortunâ petierimus, id est à nobis impetrauerimus potius, ut carere velimus, quàm à fortunâ, ut largiatur. Sed ne in ipso quidem ventre explendo nimis laborandum est. Sanè nobiliorem ac sublimiorem actionum suarum scopum habet Sapiens, quàm ut inancipium sit corporis sui: æterna spectat, & verâ laude pascitur.